انور پرديسي

سچل سائين فطرت جو شاعر

Sachal Sain The Poet of Nature

ABSTRACT:

Hazrat Sachal Sarmast (1739-1827) is considered as very bold and great poet of Sindh. Many of his poetry books are found a poetry is written in many genres. Poetry has been remained in his family for many generations that is why, he was deeply attached to poetry. Sindh has remained land of scholars, saints, pious persons, peers, fakirs and mystics persons. Soil of Sindh has been producing flowers of various colours and fragrance. Sindh is known with colour and shining of these flowers. There had been, intellectual and literary atmosphere not only in Farooqi family but also throughout Sindh long ago before Sachal Sarmast . Sindh has remained centre of education learning era of Shah Abdul Latif and Sachal Sarmast. Such educational and literacy atmosphere does not exist in Sindh currently. Sachal Sarmast composed poetry in four languages they are Sindhi, Urdu, Persian and Saraiki but he had also very much acquaintance with Arabic, Hindhi and Punjabi languages. He has also used proverbs, saws of those languages and verses of holy Quran in his poetry.

There are many aspects of his poetry regarding his subject. There were in born poetic virtues in personality of SachalSarmast. He did not learn composing poetry from any teacher and he did not get his poetry weighed literally from any person. He was master of superb virtues. He had command on prosody due to comprehensive study and observation, which appears from his published poetry in four languages. Similarly, it also appears in various poems enriched with various meters, genres and poems, couplets, songs,"see-Harfee", songs in praise of Hazart Muhammad (P.B.U.H), elegies, hymns, "Jhoolna", "Gharolee", Murghnama" etc.

حضرت سچل سرمست(1739ع -1827ع) سنڌ جو تمام وڏو بيباڪ شاعر ٿي گذريو آهي، سندس شاعريءَ جا ڪيترائي ڪتاب ملن ٿا ۽ شاعري ڪيترين ئي صنفن ۾ تحرير ٿيل آهي. شاعري سندس خاندان ۾ ڪيترين ئي پيڙهين کان مروج رهندي آئي آهي. جنهن جي بدولت سندس شاعريءَ سان گهرو واسطو هو ۽

ڪائنس اڳ، سنڌ عالمن، مشائخن، پيرن، فقيرن ۽ درويش شاعرن جي سرزمين رهي آهي. جنهن جي مٽيءَ مان هر خوشبوءِ ۽ رنگ جا گل پيدا ٿيندا رهيا آهن.

جن جي رنگت ۽ مهڪ سان ئي سنڌ سجاتي وڃي ٿي. سچل سرمست کان گھڻو اڳ نہ فقط فاروقي خاندان ۾ پر سموري سنڌ ۾ هڪ علمي ۽ ادبي ماحول هيو. شاھ ۽ سچل جي وقت ۾ سنڌ علم ۽ ادب جو مرڪز رهي آهي ۽ ان وقت جھڙو علمي ۽ ادبي ماحول اڄ سوڌو سنڌ ۾ ڪونهي. سچل سرمست سائين ڇئن زبانن ۾ شاعري ڪئي آهي جن ۾ سنڌي، اردو، فارسي ۽ سرائڪي شامل آهي. پر ڪيس عربي، هندي، پنجابي ٻولين تي بہ عبور هيو. شاعريءَ ۾ انهن زبانن جا محاوره، قول ۽ قرآن شريف جون آيتون بہ استعمال ڪيون اٿس. موضوع جي لحاظ کان سندس شاعريءَ جا ڪيترائي پهلو آهن.

سچل سرمست جي شاعري رنگ برنگي گلن جو گلدستو آهي. جنهن ۾ ڪيئي قسمن جا گل آهن، هڪڙا ڳاڙها سرخ ۽ ٻيا سفيد گل جيڪي سنڌي شاعريءَ جو اثاثو آهن. هتي سرخ ۽ سفيد گلن مان سچل سائينءَ جي جلالي ۽ جمالياتي پهلو نمايان ٿين ٿا. اها هڪڙي حقيقت آهي تہ سنڌي ادب ۾ سچل سرمست جو لهجو ٻين شاعرن جي ڀيٽ ۾ تکو ۽ تُز آهي. هن جي ٻولن ۾ بيباڪي ۽ رنديءَ جو عنصر نمايان نظر اچي ٿو. هن پنهنجي سماج ۾ جتي بہ غلط ٿيندي ڏٺو، اتي سندس لهجي ۾ شينهن واري گجگوڙ پسي سگهجي ٿي.

ٿوڙ رواج ۽ رسمون ساريون، مرد ٿئين مردانو،
وهم سچل ڪڍ ٻانهپ وارو، شملو ٻڌ شاهاڻو.

سچل سرمست خانداني طور تي شاعر هو، هن جي خاندان مان ڪيترائي اهل سخن هئا. ان ڪري شاعري سچل سائينءَ کي ورثي ۾ ملي، پر فطري طور تي بہ پاڻ شاعر هئا. جنهن ڳالھ جي ثابتي ان مان ملي ٿي تہ ڪڏهن بہ پنهنجي شعر جي ڪنهن کان اصلاح نہ ورتائين ۽ نہ وري استاد ڪيائين. اهڙن بزرگن کي خدا طرفان اهڙي ذات عطا ٿيندي آهي جو هنن جي دل ۽ ذهن تي جڏهن خيال لهندا هئا تہ انهن کي شعر جي صورت ۾ بيان ڪندا هئا. سندس اهڙي اعلىٰ ذات جي بدولت ۽ وسيع مطالعي، مشاهدي جي ڪري سندس خيالن ۾ پختگي پيدا ٿي. سرمست سائين نہ صرف ان وقت رائج هندي ڇند تي شاعري ڪئي پر سندس ڪلام ۾ ڪٿي ڪٿي علم عروض جي بہ جھلڪ ملي ٿي.

فطرت جي سونهن ۽ سوڀيا متعلق دنيا جي ڏاهن ڪيتريون ئي تشريحون ڪيون آهن. پر سونهن جي لاءِ ڪا بہ حتمي راءِ نہ ٿي ڏيئي سگهجي. هر ڪنهن وٽ سونهن کي بيان ڪرڻ لاءِ پنهنجا پنهنجا معيار مقرر آهن. سونهن

جون ايتريون تہ حسناڪيون آهن جن کي بيان ڪرڻ يا ڪولي سمجهائڻ ڪنهن جي وس جي ڳالهہ ناهي. پر جيڪڏهن اسان درجي بہ درجي سونهن جي تشريح ڪنداسين تہ ڪجهہ نہ ڪجهہ ان متعلق پنهنجا ويچار بيان ڪرڻ ۾ ڪامياب ويندا‌سين. سونهن کي Discover ڪرڻ لاءِ هيل تائين جيڪي بہ مثبت ڪوششون ٿيون آهن، تن موجب سونهن جا ڪيترائي پهلو نروار ٿيا آهن.

فطرتي سونهن مان مراد آهي ڪنهن خيال، فطرتي منظر مان لطف اندوز ٿيڻ، سونهن مان مراد اها شيءِ جنهن جو ڪو ملهہ نہ هجي يا جيڪو سپني فطرتي منظرن مان اعلیٰ سونهن، سوپيا رڪندڙ هجي.

ڪائنات ۾ جماليات جا ڪيترائي پهلو لڪيل آهن جن کي اسان جي علم پرور انسانن پنهنجي شاعري ۽ تحريرن وسيلي ظاهر ڪيو آهي. جيڪي فطرت جي ڪک مان ڦٽي نڪتا آهن. ڪائنات ۾ اهڙا بہ انسان آهن جن کي خدا طرفان اهڙي ڏات مليل آهي، جو هو انهن فطري منظرن کي پنهنجي اک جي ڪئيمرا ۾ قيد ڪري لفظن جي صورت ۾ بيان ڪرڻ جو ڏانءُ رکن ٿا.

”ڪائنات ۾ موجود هر شيءِ ڪنهن نہ ڪنهن ريت فطرت سان سلهاڙيل هوندي آهي. ٻين لفظن ۾ چئي سگهجي ٿو تہ فطرت شين جي مرڪز جو ڪردار ادا ڪري ٿي. فطرتي سونهن کي وڌائيندڙ شين ۾ هڪ طرف آسمان سان ڳالهيون ڪندڙ پهاڙ آهن تہ ٻئي پاسي پاتال تائين ڳِهرا سمنڊ آهن. جتي بلند قامت وڻ فطرتي سونهن وڌائن ٿا تہ اتي گلن جو نازڪ ۽ نفيس پتيون ۽ ننڍڙا ٻوٽا پڻ ڏسندڙ جي اندر ۾ لطيف احساس پيدا ڪن ٿا. جتي پکين جون منڙيون ٻوليون سماعتن ۾ رس پرين ٿيون اتي شينهن جي گجگوڙ پڻ فطري جلال کي معنیٰ بخشي ٿي. صبح جي ٿڌڙي هير فطري سونهن ۾ اظافو ڪري ٿي تہ جهڪون، جهولا ۽ سگهارا قدرتي طوفان فطري جلال جو مفهوم سمجهائن ٿا. جتي خوبصورت جهرڻا ۽ ندين جا مانيٽا وهڪرا ۽ آبشار فطري حسن ۾ شامل آهن. اتي ٻوڏون، اٿلون، سيلاب ۽ پاٽيءَ جا ڊيجاريندڙ وهڪرا فطري جلال کي واضح ڪن ٿا. ايئن شين ۾ موجود ڪوڙ سارا تضاد فطري جمال جو حصو آهن. ائين پڻ چئي سگجي ٿو تہ تضاد ئي اصل ۾ فطري سونهن جو مرڪز ۽ مينار آهن. اهڙن تضادن سبب فطرت حسين بڻجي ٿي ۽ حسين ترين نظر اچي ٿي.“ (1)

هن حسين و جميل دنيا ۾ جيڪي بہ شيون موجود آهن. ڪنهن نہ ڪنهن ريت انهن جو لاڳاپو فطرت سان آهي. ڇاڪاڻ جو فطرت جو ڪردار هن مادي دنيا

۾ مرڪزي آهي. سونهن ۽ سوڀيا ۾ وڌيڪ نکار پيدا ڪرڻ لاءِ فطرتي رنگ اهم ڪردار ادا ڪن ٿا. فطرتي سونهن کي قدرتي مٽي ۽ هوائن جا طوفان جلا بخشين ٿا اتي خوبصورت منظرن جا عڪس جياپي جو پيغام ڏين ٿا ۽ وهندڙ آبشارن جي مدر آوازن جا لُيائيندڙ پڙلاءَ فطرت جي رنگينيءَ ۾ بي پناهه اظافو ڪن ٿا. برسات جي پوڻ ڪان پوءِ تيز ايندڙ وهڪرا، ٻوڏون، پاٽيءَ جون خطرناڪ چوليون فطري سونهن جو حصو آهن. جنهن مان پڻ واضح ٿئي ٿو ته تضادن جي ڪري فطري سونهن جو جنم ٿئي ٿو. جيئن سچل سائين جي هن شعر مان فطري سونهن جهلڪا ڏيندي نظر اچي ٿي.

سارنگ ساري رات، رٽن مٿي ريج ڪيا،
پکين پرڙا سوئيا، پرهه ڦٽي پريات،
پٽن تي پٽرا ٿيا، گل ڦل پاتون پات،
سڀ ڪنهن وائي وات، سچل سارنگ ساڻ جي.

اج پڻ پورب پار ڏي، ڪڪر ڪڪوريا،
سارنگ سُر سرائتا، ساجهر سوريا،
سُر منڊل ۽ سارنگيون، چنگ چڱا چوريا،
اُپ اتي اوريا، طبل تارون تيج سان

سارنگ جي چؤماسي پوڻ ڪري هر پاسي دل لُيائيندڙ جيڪا رنگيني ڌرتيءَ جي سيني تي نظر اچي ٿي، سچل سائين انهن نظارن کي مٿين شعرن ۾ اهڙيءَ طرح بيان ڪيو آهي جو اهي هو بهو جڻ اسان جي اکين اڳيان بيٺا آهن. اهي پکي جن جا کنب برسات وسڻ ڪري پسي ويا آهن اهي پنهنجن پرن مان ان ڳِهم کي ختم ڪرڻ لاءِ پنهنجي چُهنب سان پرن جي صفائي ڪندي نظر اچن ٿا ته جيئن هو نيري آسمان ۾ تي ڀيهر اڏام ڪري سگهن. برسات پوڻ ڪري نوٽ تي ويل زمين جي سيني منجهان قسمين قسمين گل ٻوٽا ڦُٽي نڪتا آهن جيڪي ڌرتيءَ جي فطري سونهن ۾ سرسي ڪري رهيا آهن. اهڙي روح پرور نظاري کي ڏسڻ سان اندر کي راحت محسوس ٿئي ٿي، نيڻ ٺرن ٿا ۽ هر شئي ان جي ساراهه ڪندي نظر اچي ٿي. سچل سائين ڪمال ڪاريگريءَ سان انهن فطري نظارن جي عڪس بندي ڪئي آهي.

جڏهن نيري آسمان تي ڪڪر وسڻ جا ويس ڪندا آهن ته هر شيءِ ۾ ساهه پئجي ويندو آهي، هر جيوَ ان جي ساراهه ۾ ڳُڻ ڳائڻ شروع ڪندو آهي.

آسمان تي اهڙي خوبصورت فطري نظاري جي سونهن کي سچل سائين خوب ساراهيو آهي، کنوڻين، گجگوڙن کي سارنگين، چنگن جي سُرن سان تشبيهه ڏيئي سچل ان حُسن جا، پنهنجي شعرن ۾ عکس چٽيا آهن. سچل سائينءَ جي هر سُر ۾ اهڙا فطرتي نظارا نظر اچن ٿا. دنيا جي هر مذهب ۾ جماليات جو تصور موجود آهي، خود اسان جي دين ۾ بہ ڪيترائي جمالياتي پهلو موجود آهن، اسلام تہ هڪ اهڙو مذهب آهي جنهن ۾ حياتيءَ جي هر شعبي سان لاڳاپيل انسانن جي حقن، جياپي جي گهرجن، اندر جي احساسن، امنگن جو ذڪر جهجهي انداز ۾ ملي ٿو. هڪ حديث ۾ بہ آهي تہ: ”الله جميلاً و يحب الجمال“ خدا خوبصورت آهي ۽ خوبصورتي پسند ڪري ٿو. ان ڳالهہ ۾ ڪو شڪ ناهي تہ ڪائنات جو تخليقڪار ڪيڏو سهڻو هوندو جنهن هن بي بقا ڌرتيءَ کي ڪيترو نہ سهڻو بڻايو آهي.

سچل سائينءَ جي شاعريءَ ۾ حُسن جون تجليون جا بجا موجود آهن. سونهن هڪ اهڙو ٿانءُ آهي جنهن ۾ هر عاشق سڪ جي سُرڪي پيئڻ پسند ڪندو آهي. ان مئي ڪيترائي مستان ڪري ڇڏيا آهن، جو عاشقن کي ڪائنات جي هر منظر ۾ محبوب جو عڪس نظر اچي ٿو.

موءِ ڪيئڙا منهن تي، ڇپيلن   چلا،
سنبل ڇڻ کي سلا، صبح ڪديا ساجهري.
(سُر پيروي، داستان پهريون بيت 8 ص. 227).

سچل سائين پنهنجي محبوب جي منهن تي نڪتل داڻن ۽ انهن مٿان هوا جي هلڪي جهونڪي سان آيل ذلفن کي سنبل وڻ جي خوبصورت نئين نڪور نڪتل گلڙن سان مشاهبت ڏيئي فطري خوبصورتيءَ جو اعليٰ مثال پيش ڪيو آهي.

”جمالياتي تجربي ۽ آهنگ سان سونهن جو اهڙو تصور پيدا ٿئي ٿو، جنهن کان ڪا بہ شيءِ الڳ ناهي هوندي. تخليقي فنڪار تخليقي عمل ۾ صرف هيڪڙائيءَ جو عرفان نہ ٿو ماڻي بلڪ خود ان جو حصو بڻجي جمالياتي تجربن ۽ آهنگ جي خوبصورت لهرن کان واقف ٿئي ٿو. اعليٰ ترين تخليق کي ڏسڻ وارو نہ صرف اها سونهن ماڻي ٿو، بلڪ هو سونهن کي ڏسندي ئي سراپجي وڃي ٿو ۽ هن جي اکين جو پنبڻيون نندڙيون تي وجن ٿيون“. (2)

سچل سائين محبوب جي اکين جو ذکر تمام باريڪ بينيءَ سان ڪيو آهي. هن جي اکين جي هر چُر پُر کي فطري سونهن جي اعلىٰ ترين ادائن سان روشناس ڪرايو آهي. هڪ مشاهداتي انسان ئي اهڙا خيال پيش ڪري سگهي ٿو. جنهن جي نظر ۽ خيالن ۾ سونهن ئي سونهن هجي اهو ئي حُسن جي واکاڻ بهتر کان بهتر بيان ڪرڻ جو ڏانءُ رکي ٿو. جيئن سندس هن شعر مان اکين جي سونهن ۽ چهري جي خوبصورتي جو پتو پوي ٿو.

ابرو ڪنڊ قريب جا، وار ڪنيا ڪارا،
اکيون ڪنديون عجيب جون، ماٽڪ موچارا،
محرابي مرغول ڪنيا، پيشاني پارا،
منا موچارا، سدا منهنجا سپرين.

(پيروي، داستان پهريون بيت 29 ص. 230).

ان کان علاوه سُر پهاڙيءَ ۾ سچل سرمست روجهن جي دردن جا داستان چٽيا آهن. پهاڙن ۾ مينهن نہ پوڻ ڪري اتان جي سونهن سوپيا کي تہ ڪاپاري ڌڪ رسندو ئي آهي پر برسات تي انحصار ڪندڙ جانور روجهہ جي دردن ۾ بہ اضافو ٿيندو آهي، قدرت جي اهڙن قهرن اڳيان هر شيءِ بيوس ٿي ويندي آهي. جڏهن مهر سندا مينهن وسندا آهن تہ ان بُٺ بٺيل پهاڙي سلسلي ۾ چوطرف جيڪا ساوڪ ٿيندي آهي ۽ اُهي فطري نظارا دل کي ڇهندڙ عڪس پيش ڪندا آهن. سچي وايو منڊل ۾ هُڳساڻ واري ڪيفيت ڇائنجي ويندي آهي، روجهن جا درد دفع ٿي ويندا آهن ۽ سوڪهڙي واري مند ۾ هڪ ٻئي کان وڇڙيل روجهون هڪ جاءِ تي گڏ ٿي خوشيءَ جو اظهار ڪنديون آهن . جيئن سندس هن شعر مان پڻ ظاهر ٿئي ٿو.

روجهن زارون زار، اُيي رنو رٽن ۾،
رڙيون سٽي رلين جون، سايو ڪيو ستار،
ساري ساز سرود سان، سارنگ لٿن سار،
روجهن ساڻ رهاڻ لاءِ، ڪنوٽين ڪئي ڪيڪار،
ٿهي هليون ٿيلن تي، سٽي گوڙ گجڪار،
وسي وس وڏي ڪئي ، وسڻ جي وسڪار،
تانگهيون تار تار ٿيون، ترايون تلهار،
سگهي لٿن سار، سچي سڪ وارئين.

(سُر پهاڙي داستان پهريون بيت 8 ص 316).

اها خوشي سندن لاءِ فطرت جي طرفان ڪنهن تحفي کان گهٽ ناهي هوندي، اسان جي ڪلاسيڪي شاعرن انهن فطرتي نظارن جي سونهن سوڀيا کي پنهنجي اندر جي اظهار جو بهترين ۽ مرغوب ذريعو بڻايو آهي. سچل سائين پنهنجي شاعريءَ ذريعي فطرتي رنگن کي اظهار جو ذريعو بڻائي معاشري ۾ بهتري آڻڻ لاءِ گس گهڙيا آهن. سچل سرمست جي شاعريءَ ۾ فطرتي رنگن جو پنڌار موجود آهي. سچل سرمست پنهنجي اردگرد جيڪو بہ مهڪندڙ ماحول ڏٺو آهي، ان کي پنهنجي پرپور مشاهدي جي قوت جي آڌار تي پنهنجي شاعريءَ ۾ بيان ڪيو آهي. هن جي اندر مان جيڪي بہ احساس ۽ جذبا بهار جي مُند وانگر ڦُٽي نڪتا آهن، اُهي فطرت جي رنگن روپن جي پرپور عڪاسي ڪن ٿا. سنڌ ڌرتيءَ جو هر نظارو سچل سائينءَ جي شاعريءَ ۾ پسي سگهجي ٿو. ڪينجهر ڍنڍ جا نظارا، ٿر جي سونهن، چاهہ جا چارا، ڍنڍيون ڍورا، پهاڙن جو حُسن، بَرن بيابانن جا ڏک ۽ ڏاڪڙا، پاڻيءَ ۾ هلندڙ ٻيڙيون، ڍنڍن مٿان ڦٽل ڪنول جا گل، آسمان تي اڏرندڙ پکين جا ولر، ڪونجن جو ڪرڪڻ، ڪانءُ، هنج، مورن جا ٽهوڪا، درياهہ جي لهرن جي مستي، انن جو قطارون، چانڊوڪين جون راتيون، لهندڙ سج، پرهہ ڦٽيءَ جا پهر، پيچ پنيءَ جا نظارا، مينهن جا وسڪارا، ڪنوڻين جون تجليون، پنياوار، ڪجليون اڪريون، ساوا چهچ گل ڦل ۽ گاهہ، آبشار، گجگوڙ ڪندڙ ڪڪر، اُڀ تي نمودار ٿيندڙ سورنهن سينگار ڪندڙ جبل، اونداهي رات جو آسمان تي چمڪندڙ ستارن جي سونهن، ڪتين جا جُهرمٽ ۽ ٻيا لکين ڪروڙين فطرت جي حساڪين ۽ سونهن جا منظر سچل سائينءَ پنهنجي شاعريءَ ۾ پيش ڪيا آهن. سندس هيٺين شعرن مان فطرت جا رنگ نمايان نظر اچن ٿا.

ايڻ ايريو اُڀ ۾، ماهہ اَسو آيو،
سَر پيي سٽا ڪڍيا، سانوڻ سڏايو،
رنگ تان ريجاڻن تي، لئي ڪنگو لايو،
چينهري سان چر سو، چارو چمايو،
سهسين سبزيون ساوليون، تلن تلايو،
آڪيري مان ڪانوَ، ال اُڏايو،
ڪانهن ڪڪوريا سرسري، ڪونجن ڪرلايو،
اوهان ٻاجهون سپرين، هت سورن سمجهايو،
هاڻي ساجن ڪر سايو ، ميان ڪو ميلاپ جو.

(سُر سرڳ نامون، داستان پهريون، بيت 1)

مندون جڏهن متبيون آهن تہ هر پاسي هڳساءُ وارو ماحول محسوس ٿيندو آهي. ان ويل وڇڙيل محبوب جي ياد ستائيندي آهي، فطرت جي هر نظاري ۾ ان سانول جو عڪس نظر ايندو آهي. ان ويل عاشق جي اندر ۾ محبوب سان ميلاپ جا سلا انگورجڻ لڳندا آهن ۽ عاشق فطري منظرن جي هٿان سنهيا سجڻن ڏي موڪليندو آهي تہ هر پاسي طلب جي تنوار آهي. اي منهنجا محبوب تون سگهڙو اچي درشن ڪراءِ تہ هن من مان بيقراريءَ جو بار لهي. عاشق جا سنهيا پهچائيندڙ پکي جڏهن محبوب جي ملڪ مان واپس وري ٿو تہ عاشق جي اندر جي ڪيفيت ڪجهہ هن طرح جي ٿي وجي ٿي.

پکيئڙا پوياڻ، لڙهان موتين سنديون،
آءٌ اُڏامي اوڏڙو، تا جهوليءَ ۾ جهولياڻ،
سپئي ڪنپ ڪٽوريءَ ۾، لاڪيٽان لوياڻ،
سجر پر سوياڻ، هڪ هڪ ڪري هٿن سان

(داستان چوٿون، بيت 17، ص، 520).

”سونهن ۽ حُسن تي تہ سچل سائين دفترن جا دفتر پري ڇڏيا آهن. سنڌي توڙي سرائڪي ڪلام ۾ محبوب جي حُسن، منهن، لب، رخسار، زانو ۽ زيبائش جو ايترو تہ تفصيلي ۽ خوبصورت اظهار ملي ٿو، جو ڪنهن بہ همعصر صوفي شاعر جي ڪلام ۾ گهٽ آهي. نيڪي ۽ سلڇڻائي بابت جا سوچ سچل وٽ آهي، ان جو معيار ۽ ماپو ساڳيو ئي آهي، جو هن دنيا جي خطي جي تصوف ۾ ملي ٿو، پر عشق ۽ الفت بابت سچل ڪجهہ سرس ۽ سوائيءَ ۾ نظر اچي ٿو.“ (3)

سچل سرمست جي شاعري سنڌي ادب ۾ هڪ معجزي جي حيثيت رکي ٿي. هن کي الله تعالىٰ سنڌ جي شاعرن جي لڙهيءَ ۾ هڪ اعلىٰ مقام وارو شاعر ڪري پيدا ڪيو آهي. سندس شاعريءَ جي سٽ سٽ مان فن، فڪر ۽ تخيل جي پاڪيزگي ۽ اندازِ بيان جي سونهن جهلڪا ڏيندي نظر اچي ٿي. سچل سرمست جي شاعري سلاست، بلاغت ۽ جدت سان ٽمٽار آهي.

سچل سرمست جي شاعري حُسن، عشق، درد ۽ فطرت جي حسناڪين سان مالامال آهي. هن کي فطرت جو شارح سڏجي تہ ڪو وڌاءُ نہ ٿيندو، ڇاڪاڻ جو هن جي شاعريءَ جي گهري مطالعي ڪان پوءِ اهو پتو پوي ٿو تہ سچل سائينءَ

جي شعر ۾ سڀ رنگ رچنائون موجود آهن، جيڪي هڪ فطرتي ۽ مشاهداتي شاعر ۾ هجڻ گهرجن.

حوالا:

1. سنواريندڙ گل محمد تنيو، "سچل سرمست جو ڪلام"، (سنڌي ڪافيون ۽ بيت) روشني پبليڪيشن ڪنڊيارو، 2005ع. ص. 419.
2. شير مهراڻي ڊاڪٽر، "شاهه لطيف جي شاعريءَ ۾ جماليات" ثقافت کاتو حڪومت سنڌ، 2013ع. ص. .139
3. 1ايضاً ص.141
4. آغا غلام نبي گل حسن خان صوفي، "سچل سرمست"، ثقافت، سياحت کاتو حڪومت سنڌ، ڇاپو ٻيو 2015ع. ص. 227.
5. شيرمهراڻي ڊاڪٽر، "شاهه لطيف جي شاعريءَ ۾ جماليات"، ثقافت، سياحت کاتو حڪومت سنڌ، 2013ع. ص. 158.
6. آغا غلام نبي گل حسن خان صوفي، "سچل سرمست"، ثقافت، سياحت کاتو حڪومت سنڌ، ڇاپو ٻيو 2015ع، 2005ع، ص.230 .
7. سنواريندڙ گل محمد تنيو، "سچل سرمست جو ڪلام"، (سنڌي ڪافيون ۽ بيت) روشني پبليڪيشن ڪنڊيارو، ع. ص. 525.
8. ايضاً ص.520
9. رشيد ڀٽي، "سچل جو مڪتب"، سچل چيئر شاهه عبد اللطيف يونيورسٽي خيرپور 1993ع. ص.39